

Tilburg University

Hausse-gevaar

Kaag, H.A.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1937

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kaag, H. A. (1937). Hausse-gevaar. *Maandschrift Economie*, 2(7), 325-331.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Tweede Jaargang

Aflevering 7

April 1937

Hausse-gevaar

door

Prof. H. A. KAAG

Het economisch aspect in tal van landen vertoont thans een beeld van een uitgesproken hoog-conjunctuur met sterke boom-tendenzen. Beheerschte tot voor betrekkelijk korten tijd de kooper de markt, thans is het de verkooper-producent, welke in steeds sterkere mate in staat is zijn eisch aan de tegenpartij te dicteeren. Daarbij is ook de speculatiezucht weer losgebroken en deze uit zich op effectenbeurzen en goederenmarkten.

„Alles lässt sich ertragen, nur nicht eine Reihe von schönen Tagen”; die ervaring heeft men in het economische leven reeds vele malen opgedaan. Op de hausse volgde steeds de crisis en meer en meer is men dan ook de eigenlijke oorzaak van de crisis gaan zoeken in de periode, die er aan vooraf ging, in die periode, dat schijnbaar alles zoo goed ging. Daaruit volgde op logische wijze de conclusie, dat het zwaartepunt van de conjunctuur-politiek zou moeten liggen in de hausse-periode; dan toch werden de kiemen gelegd voor de latere moeilijkheden.

Zoo is het begrijpelijk, dat men op het oogenblik, nu waarschijnlijk geen direct crisisgevaar bestaat, spreekt en schrijft over hausse-gevaar en maatregelen niet alleen overweegt, maar ten deele ook neemt, om een te sterke opgang te remmen en een excessieve speculatie te voorkomen.

In dit opzicht is President Roosevelt in de Vereenigde Staten wel het meest consequent. Zijn maatregelen ter

voorkoming van een te sterke uitzetting van de credietverleening resp. geldcirculatie o.a. door verhooging van de reserve-eischen der banken, passen volkomen in het kader van een juiste conjunctuur-politiek. Deze maatregelen dreigen echter te worden doorkruisd door de groote toevloeiing van buitenlandsch kapitaal naar de Vereenigde Staten.

Reeds meermalen heeft de President van de Vereenigde Staten dan ook gedreigd maatregelen daartegen te zullen nemen. Een definitieve beslissing daaromtrent heeft echter nog steeds op zich laten wachten. Die aarzeling is op zichzelf zeer begrijpelijk. Directe maatregelen tegen buitenlandsche kapitaalinvestaties en beleggingen op korten termijn, zouden n.l., indien zij consequent werden toegepast tot een bijna revolutionnaire verandering leiden in het monetaire systeem. Zij zouden leiden tot een soort tegenhanger van een systeem van deviezen-restrictie, zooals wij die o.a. in Duitschland kennen.

Toch openbaart zich hier een tendens, welke waard is met groote nauwkeurigheid te worden gevolgd, de tendens n.l. om ook aan het kapitaal een grootere nationale binding te geven. Deze tendens past geheel in het kader van een eenzijdige nationale conjunctuur-politiek en is bovendien als een soort verlengstuk te zien van die maatregelen, welke thans reeds in tal van landen zijn opgenomen, n.l. tot beperking van de emigratie van arbeidskrachten.

In elk geval is men in de Vereenigde Staten wel in een merkwaardige situatie gekomen. Terwijl het eigen nationale kapitaal voor de eigen behoeften meer dan voldoende is en zelfs naar een uitlaat in den vorm van kapitaalexport wordt gezocht, de eigen credietreserves dusdanig groot zijn, dat zij om excessen te voorkomen kunstmatig moesten worden verkleind, blijven buitenlandsche kapitalen toevloeien.....

President Roosevelt heeft gedurende de laatste maanden de markten herhaaldelijk door zijn verklaringen opgeschrikt. Zoo nog dezer dagen toen hij wees eenerzijds op de sterke stijging van de productie van kapitaalgoederen en de hausse op de metaalmarkten en anderszijds op de sterk achtergebleven consumptiemiddelenindustrieën.

De conclusie welke hij uit deze niet te weerspreken feiten trok, namelijk dat de herstelpolitiek der regeering met name voor zooverre deze betrof de uitvoering van openbare werken voortaan erop gericht zou moeten zijn niet de kapitaalgoederenindustrie, doch de verbruiksgoederenindustrie te stimuleeren is geheel in overeenstemming met datgene wat de moderne schrijvers over conjunctuurpolitiek de laatste jaren steeds hebben voorgehouden. De vraag is zelfs gewettigd of men in de Vereenigde Staten niet reeds in een dusdanig stadium van de hoogconjunctuur is gekomen, dat het gewenscht wordt de uitgaven voor openbare werken niet alleen van richting te doen veranderen, maar tevens in omvang te doen afnemen.

Of het daardoor overigens mogelijk zal zijn de stijging van de prijzen op de metaalmarkten weer ongedaan te maken, valt gezien ook de sterke toeneming der bewapening in bijna alle landen ten sterkste te betwijfelen. Aan dien twijfel gaf Roosevelt overigens ook zelf uitdrukking toen hij in antwoord op de vraag of de president nog andere middelen zoekt om de prijzen van kapitaalgoederen te controleeren, behalve dan door een wijziging van de aankooppolitiek van de regeering zeide: „Ik hoop, dat de steller van de vraag mij een middel aangeeft, waardoor ik dat zou kunnen doen.”

De massale acties voor loonsverhooging in de Vereenigde Staten voor zooverre zij geen revolutionnair karakter dragen behoeven naar mijn meening niet te verontrusten. Zij passen niet alleen bij een opgaande conjunctuur, doch zijn in dit stadium voor het behoud van het herstel ook noodzakelijk. Door tal van schrijvers is als één van de oorzaken van de omslag van 1929 aangegeven het achterblijven van het loonniveau bij de verhoogde productiviteit van het economisch apparaat.

De stijgende tendenz van de rentestand en de daaraan gepaard gaande daling van Amerikaansche staatsobligaties hebben naar het schijnt zelfs de naaste omgeving van Roosevelt verontrust. Toch is deze stijging een noodzakelijke en uit een oogpunt van conjunctuurpolitiek ook wenschelijke consequentie van de verzwaring der reserveverplichtingen der Amerikaansche banken. Zij wordt bo-

vendien gestimuleerd door de hogere rentabiliteit van het bedrijfsleven.

De Engelsche situatie.

„Hoezeer een conjunctuurpolitiek door andere ten deele inderdaad ook hogere strevingen en eischen kan worden doorkruist leert wel de huidige Engelsche situatie.

In de ontwikkeling van de conjunctuur is het Britsche Rijk bijna alle andere landen sterk vooruit gelopen. De huidige economische ontwikkeling vertoont aldaar een uitgesproken haussekarakter met hier en daar reeds typisch hausse-excessen. Er schijnt daar dus alle reden voor het uitsteken van het waarschuwingssein: weest op Uw hoede.

Uit een oogpunt van conjunctuurpolitiek zou de aangewezen houding zijn: beperking der overheidsuitgaven, der financiering ook van de buitengewone uitgaven uit belastingen en verhooging van den rentestand.

Sterker dan de eischen van een gezonde conjunctuurpolitiek worden in het Britsche Rijk thans echter gevoeld de gevaren die de positie van het Britsche Imperium bedreigen en in verband daarmee de eischen van een krachtiger bewapening. In critieke stadia heeft Engeland steeds alles ondergeschikt gemaakt aan zijn defensie. De ernstigste waarschuwingen van de zijde van het bestuur van de Bank of England weerhielden Pitt op het einde van de achttiende eeuw niet de subsidies aan buitenlandse bondgenooten in den strijd tegen Frankrijk te blijven verstrekken. Tegenover de eischen der defensie speelden vraagstukken van wisselkoersen of geldpolitiek geen rol. Die eischen der defensie deden hem zelfs in 1797 niet terugschrikken voor een voor die dagen zeker revolutionaire daad als het verbod aan de Bank of England haar bankbiljetten in te wisselen tegen baar geld.

En onderdrukte Smith de zoo ernstige inbreuk op de hem zoo na aan het hart liggende vrijhandelspolitiek, welke de acte van navigatie vormde niet met het: „As defence however is of much more importance than opulence.....” om die inbreuk tenslotte te bezingen als: „The wisest of all the commercial regulations of England”. Met een va-

riatie daarop kan men thans de Engelsche openbare meening in den mond leggen: „As defence however is of much more importance thans economic and monetary policy...”

Wat beteekent ook een businesscycle in de ontwikkelingsgang van een imperium als het Britsche?

En zoo dreigen thans in Engeland veel meer dan in de Vereenigde Staten de eischen van een juiste conjunctuurpolitiek ondergeschikt te worden gemaakt aan die van de defensie.

De laatste eischt thans meer overheidsuitgaven en maakt een remmen van de conjunctuurontwikkeling met het oog op de noodzakelijkheid van het ruim blijven toevloeien van de belastingontvangsten niet gewenscht. Ter vergemakkelijking van de financiering een lage rentestand.

Uit dit alles volgt voorloopig een stimuleering van de hausse, een vermeerdering van de haussegevaaren, een uitzaaien van nieuwe crisiskiemen.

Thans gelden echter de eischen van 1937 en 1940 schijnt nog zooverre.....

J. M. Keynes.

Typisch is ook hoe de Engelsche economen op de defensievoorstellen van de Britsche regeering en het daaraan gepaard gaande leeningsplan hebben gereageerd. Terwijl vóór de publicatie daarvan met name de groep van de London School of Economics en van het weekblad „The Economist” zich krachtig tegen financiering der defensieuitgaven uit de opbrengst van leeningen had verzet, verstomde de critiek, toen de voorstellen definitief werden, bijna geheel.

Dat zelfs mannen als J. M. Keynes een zekere mate van onrust niet kunnen onderdrukken bleek wel uit een artikel, dat deze schreef in de Times van 11 Maart 1941, waarin hij o.a. de vraag stelde of de surpluscapaciteit van de Engelsche industrie thuis nog wel voldoende zou zijn om de meerdere orders voor defensie zonder inflatiegevaar op te vangen.

Daar heet het o.a.:

„The number of insured persons who are still unem-

ployed is, indeed, as high as $12\frac{1}{2}$ per cent. But though the new demand will be widely spread (since it will not be limited to the primary employment for armaments, but will also spread to the secondary employments to meet the increased demand of consumers), we cannot safely regard even half of these unemployed insured persons as being available to satisfy home demand. For we have to subtract the unemployables, those seasonally unemployed, &c., and those who cannot readily be employed except in producing for export. Unless we make a liberal allowance for overtime and more output from those already in employment, it would need more planning and transfer of labour than is practicable in the time to increase the national output in 1937 by $5\frac{1}{2}$ per cent. over what it was in 1936; although over (say) a period of three years it might be possible.

Thus it is not plain sailing. If we suppose the full rate of Government spending to begin immediately, without any improvement in the export industries or any reduction in other activities, unsupported by organized overtime, by careful planning and an interval for the planning to take effect, there is a risk of what might fairly be called inflation."

Zal de Kanselier van de schatkist in staat zijn dit gevaar te voorkomen?

J. M. Keynes zegt geneigd te zijn dit te geloven en wel om de volgende redenen:

1e. Besparingen tengevolge van vermeerderde inkomsten zullen waarschijnlijk toenemen.

2e. Een gedeelte van de vermeerderde vraag zal worden voldaan door import.

3e. Maatregelen zullen worden genomen om de orders zooveel mogelijk te plaatsen in de zoogenaamde „Special Areas", waar nog een groote mate van surpluscapaciteit aanwezig is.

4e. Mogelijk zal een vermindering in de bouwbedrijvigheid intreden, waardoor ruimte zou worden geschapen voor andere doeleinden.

Tenslotte concludeert hij „that the Chancellor's loan expenditure *need* not be inflationary. But unless care is taken, it may be rather near the limit”.

Deze conclusie spreekt voor zichzelf.

In het heden dreigt er in Engeland zeker hausse- en voor de toekomst crisisgevaar.